

Стефан Дуџајлић*

Студент докторских студија
на правном факултету Универзитета у Новом Саду
ORCID: 0000-0003-2483-3237

ВЛАДАВИНА ПРАВА У МЕЂУНАРОДНОМ ПРАВУ И ЊЕНА ПРИМЕНА У ПРАКСИ**

САЖЕТАК: Предмет чланка је да укаже да владавина права, често окарактерисана као национални концепт, прелази националне границе суверених држава, те поље важења принципа владавине права има директан утицај на међународно право, односе међу државама, појединцима и државама и између самих појединаца. Све већа и учесталија интеракција поменутих субјеката међународних односа довела је до потребе конституисања одређених правила – прописа, тачније међународног права, те да се осигура његова примена и заштите субјекти од евентуалног кршења истих. Владавина права постаје још конкретније заступљена на међународном плану оснивањем, а касније и деловањем међународних организација као што су: Уједињене нације, Савет Европе, Европска унија. Приступањем истим, активним учешћем у доношењу прописа и њиховој активној примени, непосредно или кроз ратификацију, државе се на неки начин одричу дела своје суверености, прихватајући и примењујући поменуте прописе, те им на тај начин дају више место у хијерархији прописа од националних. У раду је описан пут владавине права од усвајања Велике повеље слобода (*Magna Carta Libertatum*), као националног концепта

---

* advdugajlic@gmail.com

** Рад је примљен 15. 11. 2020, измењена верзија рада достављена је 20. 1. 2021, рад је прихваћен за објављивање 26. 3. 2021. године.

до данас, где владавина права има јак и неизоставан утицај на стварање, примену и заштиту међународних прописа.

Кључне речи: владавина права, међународно право, национално право, хијерархија прописа

УВОД

Изучавање права у многим случајевима показује да нека, у данашње време наизглед савремена решења у правној науци и кроз праксу постоје годинама, а у неким случајевима и вековима. Поштовање и остваривање људских права, данас у XXI веку, можемо рећи да се остварује „пуним плућима“ на територији целог света, ако изузмемо екстреме. Можемо рећи, уколико не сагледамо историју, да је наведено тековина садашњице. Међутим њихово постојање, поштовање и њихово конституисање враћа нас далеко у прошлост, када се јављају прве идеје о постојању владавине права, која је основа постојања и остварења људских права. Идеја о владавини права конститутивни је елемент националних прописа омеђених границама суверених држава. Касније у међудржавној интеракцији долази до стварања међународних прописа и оснивања међународних организација на различитим нивоима.

Ради њиховог успешног функционисања те нормалних односа међу државама и појединцима у њима, ствара се идеја да владавина права која излази из граница националног, представља међународни концепт без кога данашње међународне организације и односи међу државама не би били замисливи.

Први успех владавине права на националном нивоу (Велика Британија) забележен је још у XIII веку, тачније 1215. године, када је усвојена Велика повеља слобода – *Magna Carta Libertatum*. Касније, њен значај види се кроз уставно законодавство суверених држава, те напослетку и на међународном нивоу, где владавина права представља неизоставни елемент свих релевантних међународних прописа као што су целокупно законодавство Европске уније, Универзална декларација о људским правима Уједињених нација, Европска конвенција о људским правима Савета Европе. Све већом интеракцијом међу државама и појединцима, на неки начин превазилазе се границе суверених држава и јавља се све већа потреба за међународним законодавством са једне, те заштита држава, њихове суверености и грађана са друге стране, што неспорно и очигледно наглашава постојање и владину права на међународном нивоу и њено стално усавршавање и прилагођавање савременим условима живота.

ПОЈАМ ВЛАДАВИНЕ ПРАВА

Како је владавина права централни појам који ће бити анализиран у наставку, најпре је корисно дефинисати њен појам.

Сама дефиниција се кроз свеобухватан развој права мењала. Није била ретка појава да су мислиоци коју су се темељно бавили владавином права своје виђење о истој дефинисали на различите начине.¹ Иако таквих дефиниција има небројено много, у наставку је одабрано њих неколико за које се може рећи да на прави начин могу осликати појам владавине права.

Као почетак развијања свести о постојању владавине права узима се 1215. година када је усвојена Велика повеља слобода – *Magna Carta Libertatum*. На почетку владавина права имала је за циљ ограничење апсолутне моћи владара, што је Велика повеља слобода у сличном облику и предвиђала, док се данашњи појам владавине права везује за контролу власти од стране правосудних органа једне државе.²

Данашња дефиниција владавине права захтева одређене битне елементе без којих она не може постојати: адекватан систем правних норми, закони донети од стране сувереног законодавца, поштовање истих уз примену начела законитости (првенствено се мисли на органе управе и извршне власти).³

„Слободан човек слуша, а не служи. Он има шефове, али нема господара. Он слуша само законе. Захваљујући законима он се покова људима.“⁴

Са аспекта Уставног права и Устава као највишег правног акта једне државе владавину права можемо изразити и кроз термин уставност – „подложност државе тј. државних органа, објективном праву, исто као и појединца“. Устав као највиши правни акт „држи“ границу између поступања државе и државних органа и загарантованих људских и грађанских слобода и права, те такву тежу и битну улогу Устава можемо назвати уставност.⁵

¹ Дугајлић, С. (2018). Владавина права у Великој Британији: од Велике повеље слобода до Европске конвенције о људским правима. Преддокторски рад. Нови Сад: Универзитет у Новом Саду – Правни факултет.

² Етински, Р., Тубић, Б. (2016). *International law and rule of law. Анали њравноџ факултџейџа у Беоџраду*, 64 (3), 58–59.

³ Димитријевић, Д. (2010). *Теорија државе и њрава*. Београд: Досије студио, 235–236.

⁴ *Ibid.*, 227–228.

⁵ Марковић, Р. (2017). *Уставио њраво*. Београд: Универзитет у Београду – Правни факултет, 507.

Владавину права уско повезујемо и са поделом власти, те да управо та подела омогућава владавини права да испуни своју „дужност“, тако да ниједан појединац, органи власти, па ни сама држава не могу бити изнад закона, те да их сви актери морају поштовати без изузетка.

ВЛАДАВИНА ПРАВА КАО НАЦИОНАЛНИ КОНЦЕПТ

Кроз историју владавина права се јавила као национални концепт. Од самог почетка постојања држава, грађани су на неки начин покушавали да „укроте“ моћ владара и ставе је у одређене границе – законе (и друге врсте прописа). Развојем држава такве идеје су успеvale да се реализују, у већој или мањој мери, у зависности од епохе и прилика у свакој држави понаособ.

Владавина права крз призму Велике повеље слобода

Прва држава која је направила искорак ка поштовању владавине права јесте Велика Британија и то усвајањем Велике повеље слобода – *Magna Carta Libertatum*, 1215. године. Овим документом по први пут се у Великој Британији ограничава апсолутна и неприкосновена власт краљева.

Повеља по први пут у први план ставља право – законе, уместо апсолутну краљеву власт. Парламент добија на значају што ће резултирати да у једном тренутку и преузме законодавну власт и на тај начин отвори врата савременој демократији.⁶

„Сада је по први пут сам Краљ везан законом. Основни принцип (*Magna Carta*) је био предодређен да преживи генерације и да се, што је најважније, издигне далеко изнад феудалне позадине како је она изгледала 1215. године. Повеља је, протоком времена, постала трајни сведок да снага круне није апсолутна (...) а касније, када се држава опасала својим ауторитетом, те покушала да „пусти“ снагу загарантованих права и слобода, доктрина владавине права успешно се тада, а и сада томе супротставља. Постоји закон који је изнад Краља и који чак ни он не сме кршити. Ова потврда највишег закона и њеног изражавања у општој Повељи је сјајан

---

⁶ Дугајлић, С. (2018). Владавина права у Великој Британији: од Велике повеље слобода до Европске конвенције о људским правима. Преддокторски рад. Нови Сад: Универзитет у Новом Саду – Правни факултет, 10–11.

посао *Magna Carta*-е и то само оправдава поштовање и веру коју су јој људи поклонили“⁷ (Winston Churchill, „History of English Speaking peoples”).

Владавина права у Србији

Устав Републике Србије⁸ у чл. 3. гарантује владавину права. Чл. 3. ст. 1. гласи: „Владавина права је основна претпоставка Устава и почива на неотуђивим људским правима.“⁹ Надаље у чл. 3. ст. 2. предвиђа начине остваривања владавине права у потпуности, између осталог и „...повиновањем власти Уставу и закону.“¹⁰ Из наведеног, првенствено, можемо закључити да је владавина права, према важећем Уставу, национални концепт.

Неспорно је да наведено схватање владавине права има својих сличности са изворним схватањем, прокламованим у Великој повељи слобода. Главни циљ им је исти – донети и спроводити законе који су изнад свих, сваке власти и сваког владара, независно од државног уређења било које државе.

ВЛАДАВИНА ПРАВА КАО МЕЂУНАРОДНОПРАВНИ КОНЦЕПТ

Гледано кроз историју, право је доживело велике промене, те се мења и данас. Узрок томе су све дубља повезаност држава на многим нивоима, као што су на пример међународни односи, економија, право, владавина права, људска права... Све већа интеракција и повезаност међу државама и њихова прекогранична сарадња довели су до оснивања међународних организација на различитим нивоима, као што су Европска унија, Савет Европе, Уједињене нације.

Током свог оснивања, те даље током рада у својим областима наведене организације су доносиле прописе који су постали обавезујући за државе чланице тих организација. Постављало се питање на који начин обезбедити поштовање усвојених правила. Свака од организација имала је сличне, а у исто време на свој начин особене механизме имплементације

---

⁷ Research Paper on Comparative Analysis of Rule of Law in UK & India. Dostupno na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1533265

⁸ Устав Републике Србије, *Службени гласник РС*, бр. 98/2006.

⁹ *Ibid.*, чл. 3. ст. 1.

¹⁰ *Ibid.*, чл. 3. ст. 2.

и касније мониторинга примене истих. Један од „проблема“ постојања међународних правила јесте била њихова обавезност и задирање у суверена права држава. Дошло је до тога да Устави и документи који представљају пандан Уставима, на неки начин, не представљају највише правне акте, него настају још „виша“ правила која захтевају обавезност примене. Овакво стање ствари на међународном плану довело је до рађања владавине права на међународном, прекограничном нивоу.

„Можда је погрешно водити се мишљу да је циљ владавине права да заштити појединца од државе, владе или самог закона. Владавина права такође има за циљ да заштити појединце једне од других, како на националном, тако и на међународном нивоу од држава власти и појединаца других држава.“¹¹

Данас сасвим сигурно постоје прекогранични односи појединаца у пољима као што су: економија, безбедност, животна средина. Сведоци смо да деловања појединаца у једној држави остављају последице и ван граница те државе, те имају неспорну везу са појединцима и њиховим поступцима у другим државама. Ово нас доводи до закључка да владавина права као искључиво национални концепт не пружа довољну заштиту, те би било корисно да се допуни одредбама међународног права. Када посматрамо владавину права на међународном нивоу, поставља се питање на који начин међународно право обликује владавину права. Међународно право као такво доста се разликује од националних права држава, те се однос владавине права и међународног права посматра кроз призму како одређене карактеристике међународног права и међународног правног поретка утичу на стандарде владавине права.¹²

Стварање међународног права кроз деловање међународних организација довело је и до проширеног поимања владавине права и његовог прекограничног – међународног значаја, поготово кроз рад Европске уније, Савета Европе, Уједињених нација.

Владавина права и право Европске уније

Европска унија је регионална међународна организација на тлу Европе. Самим својим развојем и интеракцијом међу државама члааницама, опстанак организације као такве једино је могућ уз доношење

¹¹ Waldron, J. (2011). Are Sovereigns Entitled to the Benefit of the International Rule of Law?. *The European journal of International Law, (EJIL)*, 2/2011, 324.

¹² Етински, Р., Тубић, Б. (2016). International law and rule of law. *Анали правног факултета у Београду*, 64 (3), 59–61.

прописа обавезујућих за све државе чланице, те поштовање истих како од стране држава чланица, тако и свих појединаца, у различитим областима попут економије, миграција, људских права, безбедности. Наведени односи имају карактеристике међународних, прекограничних односа, те њихов крајњи резултат утиче на целу међународну заједницу. Да би у тим односима остали заштићени, те остварили своја загарантована права, државе, а и сами грађани морају имати ефикасан начин заштите тих права. Из наведеног јасно се види потреба да владавина права из националног пређе на међународни ниво, јер потребе за функционисањем владавине права евидентно превазилазе националне границе држава.

Специфичност Европске уније као организације је и у томе да је успела да „наметне“ поштовање својих прописа и државама које нису чланице Европске уније. То се сликовито може видети у поступку приступних преговора где држава чланица кандидат мора усагласити велики број прописа са прописима Комуитарног права (права Европске уније) и пре самог учлањења/приступања у исту (сам процес траје и по неколико година).

Европска унија је отишла и корак даље, те је као услов сарадње са трећим државама које уско сарађују са Европском унијом или било којом од њених држава, успела да „наметне“ поштовање свих европских прописа и када је реч о чисто економској сарадњи без намере да трећа држава икада и постане кандидат, па и члан Европске уније.

Оно што је битно истаћи јесте да је и само право Европске уније морало да „попусти“, те су битни елементи Комуитарног права минимални стандарди предвиђени и гарантовани међународним правом и представљају минимум права на која се сваки појединац може позвати и захтевати њихову заштиту независно од државе у којој се налази.

Да Европска унија полаже велики значај у владавину права говоре и оснивачки уговори Европске уније.

„Члан 2.

Унија се заснива на вредностима поштовања људског достојанства, слободе, демократије, једнакости, владавине права и поштовања људских права, укључујући и права припадника мањина.

Ове вредности су заједничке државама чланицама у друштву у којем преовлађују плурализам, недискриминација, толеранција, правда, солидарност и равноправност жена и мушкараца.”¹³

---

¹³ Уговор о Европској унији, *Official Journal of the European union*, C-202.

Да је владавина права битан елемент права Европске уније, сведоче и ставови Суда правде изнети у пресудама, као што је став:

„у којем национални судови и трибунали, у сарадњи са Судом правде, испуњавају дужност која им је поверена у обезбеђивању поштовања права у тумачењу и примени уговора“ (предмет 294/83, *Parti Ecologiste 'Les Verts' v. European Parliament* (1986) ERC).

Исто тако, суд је става да се начело ефикасне судске заштите (као конкретизација владавине права) односи на све области које улазе у право Европске уније, независно од извора права који се примењује (право државе чланице или право Европске уније)

„...другим речима, ово начело се примењује у свим случајевима када постоји и апстрактна могућност за примену права ЕУ.“¹⁴

Владавина права и Конвенција за заштиту људских права и основних слобода (Европска конвенција о људским правима)

Конвенција за заштиту људских права и основних слобода,¹⁵ познатија као Европска конвенција о људским правима, најзначајнији је документ усвојен од стране Савета Европе¹⁶ у Риму 1950. године.¹⁷

Идеје око које су се окупиле државе чланице Савета Европе јесу вредности које представљају индивидуалне и политичке слободе као и владавину права, тачније начела која чине фундаменталне основе демократије. Да би држава могла да стекне право пуноправне чланице Савета Европе мора да прихвати и поштује начела владавине права и поштовање људских права, те да искаже спремност на испуњавање свих циљева организације.¹⁸

Битно је истаћи да су све чланице Савета Европе уједно и потписнице Европске конвенције о људским правима.

¹⁴ Медовић, В. (2018). *Евројска унија: право и институције*. Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосуђе, 197–198.

¹⁵ Конвенција за заштиту људских права и основних слобода. Доступно на: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SRP.pdf

¹⁶ Савет Европе је регионална међународна организација коју чини 47 земаља чланица.

¹⁷ Касније је уз Конвенцију усвојено још 16 протокола.

¹⁸ Етински, Р., Ђајић, С. (2012). *Међународно јавно право*. Нови Сад: Правни факултет Нови Сад, 203–204.

Потписивањем Европске конвенције о људским правима, државе потписнице су се обавезале на њену потпуну примену, те је ратификовале у складу са својим законодавством.

Конвенција представља најразвијенији инструмент заштите људских права што се може видети кроз њене две битне карактеристике и то: формирање одговарајућег органа надзора на међународном нивоу – Европског суда за људска права¹⁹ и могућност да појединац путем индивидуалне представке захтева заштиту својих права (што је до тада било право само држава чланица). Актуелност и константни успех Конвенције и њена примена огледају се у њеном сталном усавршавању.²⁰

Европски суд за људска права је први формиран судски орган у области људских права, тако да је, на основу безуспешног покушаја оснивања таквог органа на универзалном нивоу, створен на регионалном нивоу, у Европи.²¹

У свом свакодневном раду Суд разматра представке појединца о кршењу загарантованих људских права. Оно што је веома битно јесте да држављанство није елемент на основу кога се цени процесна способност појединца пред Судом. Довољан основ за разматрање представке и покретања поступка пред Судом јесте пропуст државе у поступању са подносиоцем представке, у смислу кршења права гарантованих Конвенцијом.²²

Европска конвенција о људским правима, према мишљењу Европског суда за људска права, названа је „уставом европског јавног поретка“, јер обезбеђује високу заштиту људских права на тлу Европе.²³

Протокол бр. 14 који се примењује уз Конвенцију уводи новину, тачније могућност ратификације Конвенције од стране Европске уније, што би омогућило појединцима подношење представке Суду уколико је услед аката усвојених од стране Европске уније дошло до повреде права појединца.²⁴

Битно је истаћи да се Савет Европе при доношењу свог најзначајнијег документа, Конвенције за заштиту људских права и основних слобода,

---

¹⁹ Седиште суда је у Стразбуру.

²⁰ Младенов, М. (2017). Право на одговарајућу животну средину као основно људско право, докторска дисертација. Нови Сад: Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, 27.

²¹ Димитријевић, В., Пауновић, М., Ђерић, В. (1997). *Људска права*. Београд: Београдски центар за људска права, 117.

²² Младенов, М. (2017). *Op. cit.*, 27.

²³ Етински, Р., Ђајић, С. (2012). *Међународно јавно право*. Нови Сад: Правни факултет Нови Сад, 206–207.

²⁴ Младенов, М. (2017). *Op. cit.*, 28.

позива на исто тако битан, пре њега донет документ, Универзалну декларацију о људским правима:²⁵

„Решене да, као владе европских земаља које су сличних погледа и имају заједничко наслеђе политичких традиција, идеала, слободе и владавине права, предузму прве кораке за заједничко остваривање извесних права наведених у Универзалној декларацији...“²⁶

У складу са наведеним, неспорна је чињеница да владавина права превазилази националне границе. Исто тако, она има утицај и на односе између међународних организација, где се може видети да оне доносе своје прописе који су у сагласности са другим међународним прописима, као што је случај са Саветом Европе и Уједињеним нацијама.

Још један од таквих примера је и већ наведена могућност приступа Европске уније као организације Конвенцији за заштиту људских права и основних слобода, што ће „приморати“ Европску унију да поступа у складу са Конвенцијом, што она и сада без конкретно преузете обавезе и ради.

Владавина права и Универзална декларација о људским правима

Универзална декларација о људским правима донета је 1948. године од стране Уједињених нација.

Владавина права се често помиње у контексту да је она циљ коме се тежи, што је став правника и научника из области права. Идеја о оваквом тумачењу се може видети и у самој Универзалној декларацији, тачније одмах у њеној преамбули:²⁷

„Пошто је од круцијалне важности да људска права буду заштићена правним поретком како човек не би био приморан да као крајњем излазу прибегне побуни против тираније и угњетавања;

Пошто су се државе чланице обавезале да у сарадњи с Уједињеним нацијама обезбеде опште поштовање и примену људских права и основних слобода...“²⁸

²⁵ Универзална декларација о људским правима донета је од стране Уједињених нација 1948. године.

²⁶ Конвенција за заштиту људских права и основних слобода. Доступно на: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SRP.pdf

²⁷ Kirby, M. (2010). „The rule of law beyond the law of rules“. *Australian Bar review*, 15th Malaysian Bar Association Conference, Kuala Lumpur, 29 July 2010, 1–2.

²⁸ Универзална декларација о људским правима. Доступно на: https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/cnr.pdf

Као што је то случај и са Конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода, државе чланице Уједињених нација, прихватањем Универзалне декларације, у обавези су да исту ратификују. Ратификација исте представља усаглашавање закона са Декларацијом, чиме се усвајају правила – прописи више правне снаге, прописи који имају важење међу свим чланицама потписницама, чиме је неоспорно видљив прекогранични утицај владавине права.

Прекогранично деловање владавине права огледа се у чл. 28. Универзалне декларације:

„Свако има право на друштвени и међународни поредак у којем права и слобода објављени у овој Декларацији могу бити потпуно остварени“²⁹,

док чл. 29. ст. 2. предвиђа:

„У вршењу својих права и слобода свако се може подвргнути само оним ограничењима која су предвиђена законом искључиво у циљу обезбеђења потребног признања и поштовања права и слобода других, као и задовољења правичних захтева морала, јавног поретка и општег благостања у демократском друшву.“³⁰

ЗАКЉУЧАК

Владавину права можемо са сигурношћу посматрати као ванвременски појам и правни стандард који је одолео протоку времена. Са једне стране, владавина права је задржала своју крутост у идеји да оствари саму суштину свог постојања, а то је ограничавање власти државних органа и појединаца, те да служи заштити свима уколико дође до њеног кршења. Са друге стране, владавина права се огледа и у великој флексибилности да је опстала већ неколико векова, да се заједно са правом развијала, уз њега расла и на неки начин га усмеравала. Са данашње тачке гледишта, велику захвалност дугујемо Великој повељи слобода (*Magna Carta Libertatum*) која је оставила траг све до данас, те омогућила постојање и усмерила развој владавине права. Њен, на почетку национални концепт почео је да превазилази границе суверених држава све учесталијим и све комплекснијим прекограничним/међународним односима међу државама и појединцима. Стварање, а касније и примена међународног права захтевала је примену и поштовање донетих прописа, као и

---

²⁹ Универзална декларација о људским правима, чл. 28.

³⁰ *Ibid.*, чл. 29, ст. 2.

његову одговарајућу хијерархију. Сликвит пример постојања владавине права на пољу међународног права, видљив је кроз процедуре доношења прописа у међународним организацијама као што су Уједињене нације, Савет Европе, Европска унија, њиховој примени те заштити држава и појединаца од кршења истих. Самим приступањем, учествовањем у доношењу и обавезности примене међународних прописа, државе чланице на неки начин усаглашавају своје законодавство са прописима, којима на тај начин дају већу правну снагу, те обавезују државне органе и појединце на поштовање ратификованих докумената. Овакав начин поступања необорив је доказ постојања и снаге владавине права на међународном нивоу, важности њене улоге и дефинитивно веома битног и ванвременског карактера, који ће се у годинама и вековима пред нама, сасвим сигурно поштовати и изучавати.

ЛИТЕРАТУРА

- Димитријевић, Д. (2010). *Теорија државе и права*. Београд: Досије студио.
- Димитријевић, В., Пауновић, М., Ђерић, В. (1997). *Људска права*. Београд: Београдски центар за људска права.
- Етински, Р., Ђајић, С. (2012). *Међународно јавно право*. Нови Сад: Правни факултет Нови Сад.
- Марковић, Р. (2017). *Уставно право*. Београд: Универзитет у Београду – Правни факултет.
- Медовић, В. (2018). *Европска унија право и институције*. Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосуђе.

Чланци

- Етински, Р., Тубић, Б. (2016). International law and rule of law, *Анали правног факултета у Београду*, 64 (3).
- Waldron, J. (2011). Are Sovereigns Entitled to the Benefit of the International Rule of Law?. *The European journal of International Law*, (EJIL), 2/2011.
- Kirby, M. (2010). The rule of law beyond the law of rules, *Australian Bar review*, 15th Malaysian Bar Association Conference, Kuala Lumpur, 29 July 2010.
- Research Paper on Comparative Analysis of Rule of Law in UK & India. Dostupno na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1533265

Прописи

- Конвенција за заштиту људских права и основних слобода. Доступно на: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SRP.pdf
- Ugovor o Evropskoj uniji, Official Journal of the European union, C-202.

Универзална декларација о људским правима. Доступно на: https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/cnr.pdf

Устав Републике Србије, *Службени гласник РС*, бр. 98/2006.

Научно-истраживачки радови

Дугајлић, С. (2018). Владавина права у Великој Британији: од Велике повеље слобода до Европске конвенције о људским правима, преддокторски рад. Универзитет у Новом Саду – Правни факултет.

Младенов, М. (2017). Право на одговарајућу животну средину као основно људско право, докторска дисертација. Универзитет у Новом Саду – Правни факултет..

Stefan Dugajlić*

Ph.D. Student, Faculty of Law, University of Novi Sad

ORCID: 0000-0003-2483-3237

THE RULE OF LAW IN INTERNATIONAL LAW AND ITS APPLICATION IN PRACTICE**

ABSTRACT: The subject of this article is to point out that the rule of law, often characterized as a national concept, crosses the national borders of sovereign states, and that the field of the rule of law has a direct impact on international law, relations between states, individuals and states, and between individuals. The increasing and more frequent interaction of the above subjects in international relations has led to the need to constitute certain rules – regulations, more precisely international law, and to ensure its enforcement, and to protect the subjects from possible violations of it. The rule of law becomes even more represented at the international level, with the establishment and later with the activities of international organizations such as: the United Nations, Council of Europe, European Union. By acceding to those organisations, by actively participating in instituting regulations and applying them, directly or through ratification, states renounce the acts of their sovereignty in a certain manner, accepting and enforcing those regulations, thus giving them a higher place in the hierarchy of regulations than national law. This article describes the path of the rule of law from the Grand Charter of Freedoms (*Magna Carta Libertatum*), as a na-

---

* advdugajlic@gmail.com

** The paper was received on November 15, 2020; the revised version was submitted on January 20, 2021; the paper was accepted for publication on March 26, 2021. The translation of the original article into English is provided by the *Glasnik* of the Bar Association of Vojvodina.

tional concept, to the present, where the rule of law has a strong and indispensable influence in creation, enforcement and protection of international regulations.

Keywords: rule of law, international law, national law, hierarchy of regulations

INTRODUCTION

The study of law repeatedly shows that certain, apparently contemporary, solutions have existed in legal scholarship and practice for years and sometimes even centuries. Today, in the 21st century, the respect and realization of human rights can be said to be taking place at full speed all around the world, disregarding some marginal cases. Without taking the historical perspective into account, one might say that this process is a fruit of contemporary society. However, the existence and recognition of human rights goes back to the distant past when the first ideas about the existence of the rule of law as the basis for the realization of human rights emerged for the first time. The idea of the rule of law is the constitutive element of national legislatures whose domains are limited to the territories of sovereign states. Later, through international interaction, there emerges a need to create international regulations and organizations at different levels.

In order to facilitate their work as well as foster normal relations between states and their individual citizens, the idea of the rule of law as transcending the borders of a nation state was created. This idea represents a concept that serves as the foundation of the contemporary international organization, and without it, it would be impossible to coordinate the relations between different countries.

The first achievement in the domain of the rule of law at the national level (Great Britain) was recorded in the 13th century, more precisely in 1215, when the Great Charter of Freedoms – *Magna Carta Libertatum* was adopted. Its significance can be seen through the constitutional legislature of sovereign states, and finally on the international level where the rule of law represents the essential element of all relevant international regulations such as the entire legislature of the European Union, the Universal Declaration of Human Rights of the United Nations, and the European Convention on Human Rights of the European Council. The growing interaction between states and individuals, the borders of sovereign nations are being transcended, and there is a need for international legislature, on the one hand, and the protection of states and their sovereignty, on the other. All of this clearly and undoubtedly suggests the need for the rule of law at the international level and its continual improvement and adaptation to contemporary society.

THE NOTION OF THE RULE OF LAW

Since the rule of law is the central concept to be analysed in the article, it is useful to provide its definition at the outset.

The definition itself has changed with the development of the legislature and scholarship in this domain. It was not rare for authors who dealt with this subject to define their understandings of it in different ways.¹ Even though there is a large number of such definitions, several of them have been chosen to represent the concept of the rule of law.

The year 1215 is taken as the starting point of the development of the awareness about the existence of the rule of law because that was the year when the Great Charter of Freedoms – *Magna Carta Libertatum* was adopted. Initially, the rule of law was aimed at constraining the absolute power of the ruler, which was prescribed in the Great Charter of Freedoms, while the contemporary notion of the rule of law is tied to the control of the power of the country's legal bodies.²

Today's definition of the rule of law requires certain important elements without which it cannot exist: an adequate system of legal norms, the laws that were passed by the sovereign legislative body, the respect of those norms and laws through the application of the principle of legality (primarily pertaining to the executive branch and the administrative bodies).³

“A free person obeys, but they do not serve. They have superiors but not masters. They obey only the laws. Through the laws, they are subject to the people”.⁴

From the perspective of Constitutional Law and the Constitution as the highest legal act of one country, the rule of law can be expressed through the term of “constitutionality” –

“the jurisdiction of objective law over the state (i.e. the bodies of the states) and individuals alike”.

The Constitution as the highest legal act “marks” the boundary between the actions of a state and state bodies and the guaranteed human and civil

---

¹ Dugajlić, S. (2018). *Vladavina prava u Velikoj Britaniji: od Velike povelje sloboda do Evropske konvencije o ljudskim pravima*, Ph.D. course final paper. University of Novi Sad – Faculty of Law.

² Etinski, R., Tubić, B. (2016). International law and rule of law. *Annals of the Faculty of Law in Belgrade*, 64 (3), 58–59.

³ Dimitrijević, D. (2010). *Teorija države i prava*. Belgrade: Dosije studio, 235–236.

⁴ *Ibidem*, 227–228.

rights and liberties, so this important role of the Constitution can be termed “constitutionality”.⁵

The rule of law is tightly related to the separation of power and the fact that this separation enables the rule of law to fulfil its duty so that no individual citizen or state body, including the state itself, cannot be above the law and all subjects must obey it without exception.

THE RULE OF LAW AS A NATIONAL CONCEPT

Historically, the rule of law emerged as a national concept. Since the emergence of states, citizens have tried to “tame” the power of rulers and place it within certain boundaries – laws (and other regulations). Through the development of states, those ideas have been realized to smaller or greater degrees depending on the epoch and the circumstances in each state individually.

The rule of law through the prism of the Great Charter of Freedoms

The first country that made a step in the direction of respecting the rule of law was Great Britain with the adoption of the Great Charter of Freedoms – *Magna Carta Libertatum* in 1215. This was the first document that limited the absolute and unchallenged power of Kings in Great Britain.

For the first time, the Charter emphasized the law instead of the absolute power of the King. The Parliament became more important, which will later result in its complete takeover of legislative power, opening the door to contemporary democracy.⁶

„Now for the first time, the King himself is bound by the law. The basic principle (*Magna Carta*) was chosen to survive through generations and rise above the feudal background in which it emerged in 1215. Over time, the Charter became a permanent witness of the fact that the power of the crown is not absolute ... later, when the state gained its authority and attempted to reduce the power of guaranteed rights and liberties, the doctrine of the rule of law confronted it successfully and continues to do so. There is a law that is above the King, which he himself must not violate. This

---

⁵ Marković, R. (2017). *Ustavno pravo*. Belgrade: University of Belgrade – Faculty of Law, 507.

⁶ Dugajlić, S. (2018). *Vladavina prava u Velikoj Britaniji: od Velike povelje sloboda do Evropske konvencije o ljudskim pravima*, Ph.D. course final paper. University of Novi Sad – Faculty of Law, 10–11.

confirmation of the highest law and its expression in the general Charter is a magnificent work of *Magna Carta*, and it justifies the respect and faith that the people bestowed upon it.” (Winston Churchill – ”History of English Speaking peoples”).⁷

The rule of law in Serbia

The Constitution of the Republic of Serbia,⁸ Article 3, guarantees the rule of law. Article 3, Paragraph 1 states: “*the rule of law is the basic assumption of the Constitution and it is based on inalienable human rights*”.⁹ Further, Article 3, Paragraph 2 defines the ways of implementing the rule of law and among other things cites “*the obedience of the authorities to the law and the Constitution*”.¹⁰ These provisions warrant the conclusion that, according to the Constitution, the rule of law is a national concept.

Undoubtedly, the described understanding of the rule of law has similarities with the original definition proclaimed in the Great Charter of Freedoms (*Magna Carta Libertatum*). The main goal is the same – to pass and implement laws which apply to all subjects, all authorities and all rulers irrespective of the mode of organization of the particular state.

THE RULE OF LAW AS AN INTERNATIONAL LEGAL CONCEPT

From a historical standpoint, the law has undergone major changes and it is changing in the present moment as well. The underlying cause of this change is the growing interconnectedness of countries on many levels, such as international relations, the economy, law, human rights, etc. The growing interaction and connectedness among countries and their cooperation have resulted in the founding of international organizations at various levels such as the European Union, European Council and United Nations.

Upon their founding and afterwards in their operations, the abovementioned organizations have passed regulations which have become binding for

---

⁷ Research Paper on Comparative Analysis of Rule of Law in UK & India. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1533265

⁸ The Constitution of the Republic of Serbia, *Official Gazette RS*, No. 98/2006.

⁹ *Ibidem*, Article 3, Para. 1.

¹⁰ *Ibid.*

all member states. The question that arose was how to ensure the respect of the adopted rules. Each organization has had similar, but at the same time unique, mechanisms of implementing them and monitoring their adoption. One of the problems related to the existence of international rules has been their binding nature and the challenge for the sovereignty of the member states. The result has been that the constitutions and their equivalents are no longer the highest legal acts, but there are even higher regulations that demand obligatory application. This state of affairs at the international level has led to the birth of the rule of law at the international level.

“...it may be a mistake to think that the ROL aims only to protect subjects from the state, government, or law itself. It also aims to protect them from one another, both from other individuals at the national level, and perhaps from other nation-states at the international level”.¹¹

Today, it is clear that there are international relations between individuals in fields such as the economy, security, and the environment. We are witnessing the fact that individuals in one country create consequences that apply beyond the borders of that country and countries have obvious links with individuals and their actions in other countries. This leads us to the conclusion that the rule of law as a strictly national concept does not ensure a sufficient degree of protection, which is why it would be useful to supplement it with the provisions of international law. When we consider the rule of law at the international level, the question that arises concerning the way in which international law shapes the rule of law. International law as such is substantially different from national legislatures, and for that reason, the relationship between the rule of law and international law should be viewed through the prism of the manner in which certain characteristics of international law impact the standards of the rule of law.¹²

The development of international law through the activities of international organizations has resulted in the expanded definition of the rule of law and its international significance, particularly through the actions of the European Union, European Council and United Nations.

---

¹¹ Waldron, J. (2011). Are Sovereigns Entitled to the Benefit of the International Rule of Law?. *The European Journal of International Law (EJIL)* 2/2011, 324.

¹² Etinski, R., Tubić, B. (2016). International law and rule of law. *Annals of the Faculty of Law in Belgrade*, 64 (3), 59–61.

The rule of law and the law of the European Union

The European Union is a regional international organization located in Europe. Based on its formation and the interactions between member states, the EU's survival is predicated upon the existence of regulations that are binding for all member states and the respect for those regulations on the part of the member states and the individuals that are active in various fields such as the economy, migrations, human rights and security. These relations have the characteristics of international, inter-state relations and their outcomes affect the entire international community. In order to remain protected and realize their guaranteed rights, the states and citizens have to have an efficient way of protecting those rights. All of this clearly suggests that the rule of law has to be moved from the national to the international level because the needs for the functioning of the rule of law transcend the boundaries of states.

The uniqueness of the European Union as an organization lies in the fact that it succeeded to 'impose' the respect for its regulations on the countries that are non-member states. This is evident from the procedures for accession negotiations where the candidate country has to align a large number of regulations with the provisions of the Communitarian Law (EU Law) and before joining the EU (the process itself lasts for several years).

The European Union went even a step further and imposed the obligation of abiding by all European regulations on all third countries that cooperate with the EU and its member states. This applies even in cases where the third country does not have the ambition of becoming a candidate or joining the EU.

What is important to emphasize is that the law of the European Union itself had to be weakened, thus the core elements of Communitarian Law have become the minimal standards that are guaranteed by international law and they represent the minimal rights that each individual can refer to and demand their protection, irrespective of the country in which they live.

The fact that the European Union places a lot of significance on the rule of law is supported by the founding agreements of the European Union.

“Article 2

The Union is founded on the values of respect for human dignity, freedom, democracy, equality, the rule of law and the respect for human rights, including the rights of the persons belonging to minorities.

These values are common to the Member States in a society in which pluralism, non-discrimination, tolerance, justice, solidarity and equality between women and men prevail.”¹³

---

¹³ Treaty on European Union, *Official Journal of the European Union*, C-202.

The fact that the rule of law is an important element of the law of the European Union is supported by the rulings of the Court of Justice, stated in verdicts such as the ruling that

“the courts and tribunals that cooperate with the Court of Justice fulfil the duty that was entrusted upon them in securing the respect of the law in the interpretation and implementation of agreements” (application 294/83, Parti Ecologiste 'Les Verts' v. European Parliament (1986) ERC).

Similarly, the court is of the view that the principle of efficient legal protection (as a concretization of the rule of law) applies to all the fields that enter into the law of the European Union, irrespective of the source of the law that is being applied (the law of a member state or the law of the European Union).

“In other words, this principle applies to all the cases when there is even an abstract possibility for the application of the law of the EU.”¹⁴

The rule of law and the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (European Convention on Human Rights)

The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms¹⁵ better known as the European Convention on Human Rights is the most important document adopted by the Council of Europe¹⁶ in 1950 in Rome.¹⁷

The ideas that the member states of the Council of Europe are gathered around are the values which represent the individual and political freedoms as well as the rule of law. More precisely, these are the principles that make up the foundations of democracy. In order for a country to achieve the right to acquire the status of a full member of the Council of Europe, it must accept and abide by the principles of the rule of law and the respect of human rights. It also has to express the commitment to fulfil all the goals of the organization.¹⁸

---

¹⁴ Medović, V. (2018). *Evropska unija pravo i institucije*. Novi Sad: Faculty of Law for Commerce and Judiciary, 197–198.

¹⁵ The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Available at: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SRP.pdf

¹⁶ The Council of Europe is a regional international organization, comprised of 47 member states.

¹⁷ 16 additional protocols have been added to the Convention.

¹⁸ Etinski, R., Đajić, S. (2012). *Međunarodno javno pravo*. Novi Sad: Faculty of Law, 203–204.

It is important to stress that all the members of the Council of Europe are also signatories to the European Convention on Human Rights.

By signing the European Convention on Human Rights, the member states accepted an obligation to implement it in its entirety, and they ratified it in accordance with their own legislatures.

The Convention represents the most developed instrument for protecting Human Rights, which can be seen through its two important characteristics, and these are: the formation of the adequate body for oversight at the international level - The European Court for Human Rights¹⁹ and the possibility for the individual to demand protection of their rights through an individual submission (earlier this option was reserved for member states only). The relevance, the constant successes of the Convention, and its application are reflected in its continuous improvement.²⁰

The European Court for Human Rights is the first judicial organ that was formed in the domain of human rights following a failure in the establishment of a similar body at the global level.²¹

In its everyday activities, the Court rules on applications of individuals regarding violations of guaranteed human rights. What is very important is that nationality is not an element according to which an individual's standing in front of the court is evaluated. A sufficient basis for the court to consider an application and initiate a procedure before the Court is a member state's failure to protect the human rights of the person who submitted the application.²²

The European Convention on Human Rights has been referred to as the "Constitution of the European Civic Order" in the opinion of the European Court for Human Rights, because it secures a high degree of protection of human rights on European soil.²³

Protocol 14, which is applied alongside the Convention, introduces an innovation or, more precisely, the possibility for the ratification of the Convention on the part of the European Union, which would enable individuals to submit applications to the Court if acts adopted by the European Union resulted in the violation of the human rights of the individual.²⁴

---

¹⁹ The Court's seat is located in Strasbourg.

²⁰ Mladenov, M. (2017). *Pravo na odgovarajuću životnu sredinu kao osnovno ljudsko pravo*, Doctoral dissertation. University of Novi Sad – Faculty of Law, 27.

²¹ Dimitrijević, V., Paunović, M., Đerić, V. (1997). *Ljudska prava*. Belgrade: Belgrade Center for Human Rights, 117.

²² Mladenov, M. (2017). *Op. cit.*, 27.

²³ Etinski, R., Đajić, S. (2012). *Međunarodno javno pravo*. Novi Sad: Faculty of Law, 206–207.

²⁴ Mladenov, M. (2017). *Op. cit.*, 28.

It is important to point out that the European Council, upon adopting its central document, the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, cited another, equally important document that had been adopted earlier - the Universal Declaration of Human Rights²⁵:

“Being resolved, as the Governments of European countries which are like-minded and have a common heritage of political traditions, ideals, freedom and the rule of law to take the first steps for the collective enforcement of certain of the Rights stated in the Universal Declaration...”²⁶

In accordance with the abovementioned, it is undoubtedly the case that the rule of law transcends national borders. By the same token, it influences the relations between international organizations where it can be seen that they introduce rules that are in accordance with other international rules, as in the case with the Council of Europe and the United Nations.

One example of this trend is the cited possibility of the EU joining the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms as an organization, which will force the EU to act in accordance with the Convention, which is what it currently does even without formally adopting the obligation.

The Rule of Law and the Universal Declaration of Human Rights

The Universal Declaration of Human Rights was passed in 1948 by the United Nations.

The rule of law is often cited in the context of the goals that it is designed for, according to the opinions of lawyers and scholars in the domain of law. This interpretation can be seen in the Universal Declaration itself, more precisely in its preamble²⁷:

“Whereas it is essential, if man is not to be compelled to have recourse, as a last resort, to rebellion against tyranny and oppression, that human rights should be protected by the rule of law...”

---

²⁵ The Universal Declaration of Human Rights was adopted by the United Nations in 1948.

²⁶ The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Available at: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SRP.pdf

²⁷ Kirby, M. (2010). The rule of law beyond the law of rules, Australian Bar review, 15th Malaysian Bar Association Conference, Kuala Lumpur, 29 July 2010,1–2.

“Whereas Member States have pledged themselves to achieve, in cooperation with the United Nations, the promotion of universal respect for and observance of human rights and fundamental freedoms ...”²⁸

As is the case with the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, the member states of the United Nations are obligated to ratify this Convention after accepting it. The ratification of the Convention represents the process of making domestic law compatible with the Declaration and the adoption of the rules and regulations of greater legal power which are valid for all member states. This makes the international influence of the rule of law especially prominent.

The international impact of the rule of law is reflected in Article 28 of the Universal Declaration: “Everyone is entitled to a social and international order in which the rights and freedoms set forth in this Declaration can be fully realized.”²⁹, while Article 29, Paragraph 2 prescribes:

“In the exercise of his rights and freedoms, everyone shall be subject only to such limitations as are determined by law solely for the purpose of securing due recognition and respect for the rights and freedoms of others and of meeting the just requirements of morality, public order and the general welfare in a democratic society.”³⁰

CONCLUSION

The rule of law can certainly be seen as a timeless concept and a legal standard that has stood the test of time. On the one hand, the rule of law has maintained its rigidity in the idea that its essence is to constrain the power of the authorities and individuals and protect everyone from its violations. On the other hand, the rule of law is reflected in great flexibility enabling it to be sustained for many centuries and develop with the development of the law itself, as well as to grow with it and direct it. From the contemporary point of view, we owe a great debt of gratitude to the Great Charter of Freedoms (*Magna Carta Libertatum*), which has left its mark to today and enabled the existence and development of the rule of law. The concept that it established, which used to be national, started to transcend the borders of sovereign states with more frequent and more complex international relations between countries

---

²⁸ Universal Declaration of Human Rights. Available at: https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/cnr.pdf

²⁹ *Ibidem*, Article 28.

³⁰ *Ibidem*, Article 29, Par. 2.

and individuals. The creation and subsequent application of international law demanded the application and respect for the adopted rules and a hierarchy among them. An illustrative example is the existence of the rule of law in the domain of international law seen through the procedures for the adoption of regulations in international organizations such as the United Nations, the Council of Europe and the European Union, and their application in the protection of states and individuals from violations of those rules. Through the act of joining and the participation in the adoption and the obligatoriness of the application of international regulations, member states are making their legislatures compatible with more highly ranked regulations and forcing their state bodies and individuals to abide by the ratified documents. This practice is definitive proof of the existence and the power of the rule of law at the international level, its role and its significant and timeless character, which will certainly be respected and studied in the years ahead.

BIBLIOGRAPHY

Books

- Dimitrijević, D. (2010). *Teorija države i prava*. Belgrade: Dosije studio.
- Dimitrijević, V., Paunović, M., Đerić, V. (1997). *Ljudska prava*. Belgrade: Belgrade Center for Human Rights.
- Etinski, R., Đajić, S. (2012). *Međunarodno javno pravo*. Novi Sad: Faculty of Law.
- Marković, R. (2017). *Ustavno pravo*. Belgrade: University of Belgrade – Faculty of Law.
- Medović, V. (2018). *Evropska unija pravo i institucije*. Novi Sad: Faculty of Law for Commerce and Judiciary.

Articles

- Etinski, R., Tubić, B. (2016). International law and rule of law. *Annals of the Faculty of Law in Belgrade*, 64 (3).
- Kirby, M. (2010). The rule of law beyond the law of rules, *Australian Bar review*, 15th Malaysian Bar Association Conference, Kuala Lumpur, 29 July 2010.
- Research Paper on Comparative Analysis of Rule of Law in UK & India. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1533265
- Waldron, J. (2011). Are Sovereigns Entitled to the Benefit of the International Rule of Law?. *The European journal of International Law*, (EJIL) 2/2011.

Regulations

- The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Available at: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SRP.pdf

Treaty on European Union, *Official Journal of the European Union*, C-202.

Universal Declaration of Human Rights. Available at: https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/cnr.pdf

The Constitution of the Republic of Serbia, *Official Gazette RS*, No. 98/2006.

Scientific studies

Dugajlić, S. (2018). *Vladavina prava u Velikoj Britaniji: od Velike povelje sloboda do Evropske konvencije o ljudskim pravima*, Ph.D. course final paper. University of Novi Sad – Faculty of Law.

Mladenov, M. (2017). *Pravo na odgovarajuću životnu sredinu kao osnovno ljudsko pravo*, Doctoral dissertation. University of Novi Sad – Faculty of Law.